

אשרי אדם מפחד תמיד

הרב משה שיינפלד

רבים המיתוסים הנפוצים בקרב בני האדם, שביניהם לבין האמת אין מאומה.

אחד המיתוסים המפורסמים מתייחס לבת היענה, שטומנת את ראשה בחול כאשר היא חשה שנשקפת סכנה לחייה. לפי המיתוס, בת היענה עושה זאת כדי לא לראות את הסכנה – היא חושבת שאם היא לא רואה את הטורף, גם הטורף לא רואה אותה.

בת היענה אכן טומנת את ראשה בחול כאשר מתקרבת סכנה, אולם מסיבה שונה לחלוטין. מהי? היענים מתחלקים ביניהם בדגירה על הביצים. בשעות היום דוגרת עליהן הנקבה, שצבעה אפור ומשתלב היטב בסביבה המדברית, ובשעות הלילה דוגר עליהן הזכר, שצבעו הכהה משמש הסוואה טובה בלילה. צווארו הארוך של היען עלול "להסגיר" אותו לאויבו, ולכן, כאשר היען מזהה טורף, הוא מיד מכופף את ראשו, וכך הטורף טועה לחשוב שלפניו יש סלע או גבשושית, והוא לא מזהה שזהו עוף. אם היען לא היה מכופף את ראשו, היה ברור לעין כל שהוא בעל חיים וסכנה הייתה נשקפת לחייו.

כיפוף הראש של בת היענה מטעה את הטורף. זו מערכת ההגנה שלהם, הסוואה מטורפים. בורא עולם טבע כמעט בכל בעלי החיים את תכונת הפחד. מערכת הפחד היא מתנה שלא תסולא בפז, שהרי היא משמשת כמנגנון הגנה והישרדות, ובלעדיה, החיים נתונים בסכנה.

כאשר אדם מפחד, הגוף משחרר אדרנלין. האדרנלין גורם להמרצת זרימת הדם, ואדם מסוגל לפתע לביצועים מדהימים. דוגמא: אדם בורח מכלב, ולפתע הוא מוצא את עצמו מצליח לטפס על גדר גבוהה או לקפוץ לגובה עצום, דבר שמעולם לא הצליח לעשות. ברגעים של פחד, אדם יוצא מ"עולם החלומות", והוא מתפקד במאה אחוזים מישותו.

הפרשה האחרונה שבספר ויקרא היא פרשת "בחוקתי". פרשת בחוקתי כוללת בתוכה דברי פורענות קשים העלולים להתממש, אם בני ישראל יפרו חלילה את הברית בינם לבין הבורא. לצערנו הרב, חלק גדול מהמוזכר בפסוקים כבר התממש, והדברים חתומים בדם, בדברי הימים של עם ישראל. בין פסוקי הפורענות ישנו פסוק מרגש, הנותן לנו תקווה: "וְאָף גַּם זֹאת, בְּהִיוֹתְם בְּאֶרֶץ אֲרִיבֵיהֶם, לֹא מֵאֲסֹתֵימָם וְלֹא גְעֻלֹתֵימָם לְכַלְתֵּם, לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתְּם, כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" (ויקרא כו, מד). אלוקים מבטיח שעם ישראל ישרוד נגד כל חוקי ההיסטוריה.

מטרתם של כל דברי הפורענות והקללות המופיעות בפרשה זו, היא לעורר את הפחד של האדם מפני העלול לקרות. אך מטרת הפחד כאן היא לא לשתק את האדם, אלא להיפך – לדרבן אותו לפעול ולתת לו מבט נכון על החיים.

עיון בדברי הברכות מגלה רשימה ארוכה מאוד – שלום, גשמים, יבול, בריאות, אושר ועוד ברכות רבות. גם רשימת העונשים ארוכה מאוד וכוללת מלחמה, עצירת גשמים, יבול דליל, מחלות וכדומה. אבל כל הברכות והעונשים המוזכרים הם גשמיים, נוגעים לענייני העולם הזה.

רבי יצחק אברבנאל בביאורו לפרשה זו, מביא את דבריו של ומרחיב בהם – שכל הטובות המוזכרות בתורה, הן לא מטרות בפני עצמן, אלא אמצעים להגיע אל המטרה. כל הטובות והברכות הן לא בגדר של שכר לעושי מצוה, אלא מנוף לעשיית נוספות. שהרי השכר על המצוות הוא בעיקר בעולם הבא, והוא בלתי ניתן לתיאור.

בורא עולם מבטיח, ש"אם בחוקתי תלכו", הוא ייתן שלום, בריאות, פרנסה ותנאים נוחים רבים, שבעזרתם נוכל להמשיך בעשייה רוחנית ביתר שאת וביתר עוז, וכך נזכה לחיי עולם הבא. שהרי כשיש מנוחת הנפש, קל יותר להתקדם ברוחניות במלוא העוצמה.

גם להיפך, כל הרעות המוזכרות בתורה, אינן עונשים על עצם העבירות, אלא מטרתן להוות טרדות ומכשולים לקיום המצוות. כלומר, לא יהיה לנו לב פנוי ולא גוף בריא כדי לקיים את התורה ומצוותיה, וכך לא נזכה לחיי עולם הבא, משום שלא יהיה לנו את מנוחת הנפש והתנאים הנוחים להתקדם ברוחניות.

האלשיך הקדוש בפרשתנו, מביא רעיון על דרך הרמז. פרשת הברכות פותחת באות אל"ף – "אם בחוקתי תלכו" (כו, ג), ומסתיימת באות תי"ו – "ואולך אתכם קוממיות" (כו, יג). ואילו פרשת הקללות פותחת באות ו"ו – "ואם לא תשמעו לי" (יד), ומסתיימת באות ה"א – "ביד משה" (פסוק מו). לאמור: כשהקדוש ברוך הוא משפיע ברכות, הברכות באות באופן מושלם – מאל"ף ועד תי"ו. ידוע הדבר שהאותיות הן הדי-אן-איי של העולם, וכל אות כוללת בתוכה את הבריאה כולה. הברכות מקיפות את העולם כולו. אולם כשאין ברירה ואלוקים מביא עלינו פורענות, הקללות באות באופן מצומצם ושלא כסדר, מו"ו עד ה"א.

חסד עושה עמנו הבורא, שגם כאשר הוא מכה אותנו, הוא מכה במידה מצומצמת.

בידינו הבחירה, אם לזכות לכל הברכות. לא לחינם אומר שלמה המלך: "אשרי אדם מִפְּחַד יְהוָה" (משלי כח). כן, כאשר אדם מנתב את הפחד להתקדמות רוחנית, אשריו ואשרי חלקו